

Tribunien. cōsiliū celebrat. xxvi. li. xvi.
Tundali hibernie visio. xxviii. li. lxxxviii.
Turcorum descriptio. xxxi. li. cxlii.
Turpis episcopi gesta. xxvi. li. xii.

Ullis scolarium ordo fundatur. xxxi. li. cxlii.

Venus a iuvene dōpōsae. xxvi. li. xxix.

Wibertus claret in lothozigia. xxv. li. lxiii.

Xpiani heremite gesta. xxx. li. xi.

Yconia beate virginis notabil. xxxii. li. lxvi.

Yvonis beluacen. gesta. xxvi. li. lxxxiii.

Explicit tabula super quartum volumen specu-
li historialis. Sequitur continētia. xxv. libri.

Utesimus quintus liber continet historiā
cci. annorū per successiones. xii. impera-
torū. scz. Karoli magni. Ludouici pii.

Lotharii primi. Ludouici secundi. Karoli calui.

Karoli iunioris. Arnulphi. Ludouici terci. Con-

radi primi. Heimrici primi. Othonis primi. Otho-

nif secūdi. Othonis terci. Et inter hec paucos flos-

culos tarabani habet autem capitula. cviii.

De imperio karoli magni et forma ei? ac
roboze. i.

De studiis et moribus eiusdem. ii.

De cōstantinopolitanis impatoribus. iii.

Qualiter karolus iuxta diuinam reuelatōnem li-

berauit terzā sanctā. iiii.

De sacris reliquiis quas inde aquisignū dēulit. v.

Qualiter inuitatus a sancto iacobo liberauit hi-

spaniam. vi.

De ydol q̄ subūtit et ecclesiis quas edificauit. vii.

De reditu karoli in hispaniam. viii.

De pugna eiusdem p̄ra aygolandum. ix.

De quibusdā incidentib? illius tēporis. x.

De trālatōe corporis sancti bartholomei a plī. xi.

Qualiter karolus exercitum aygolandi explora-

uit. eumq; fugauit. xii.

De reditu karoli in galliam et de principibus ei?

dem. xiii.

De colloquio inter karolum et aygolandū. et de

nece aygolandi. xiiii.

De ferracuto gigante et cōflictu rolandi contra

eum. xv.

De iterato cōflictu et nece ferracuti. xvi.

Qualiter karol? cordubam cepit et totam hispa-

niam ecclesie beati iacobi subiecit. xvii.

De pōitōe ganaloni in bello runcuall. xviii.

De nece marsili regis et transitu rothlandi prin-

cipis. xix.

De exequiis rothlandi et vltione mortis eius et

olueri. xx.

De sepulcris militum apud runcuallē interfe-

ctorum. xxi.

Qualiter karolus post victorias beato dionisio

gratias egit. eiq; totam galliam subegit. xxii.

De reuelatōe corporis sancti salui. xxiii.

De trālatōe eiusdem sacri corporis et miracu-

lis circa illud ostensis. xxiiii.

De transitu karoli magni et eius exequijs. xxv.

De imperio ludouici pii et actibus eius. xxvi.

De quibusdā incidentibus illius tēporis. xxvii.

De rabbano et scriptis eius et strabo discipulo

eius. xxviii.

Dicta eiusdem metrica de laude crudis. xxix.

Dicta eiusdem prosaica de eodem. xxx.

Adhuc de eodem. xxxi.

Oratō eiusdem rabbanī ad dominum. xxxii.

De quibusdā incidentib? illius tēporis. xxxiii.

Adhuc de eodem. xxxiiii.

De imperio lotharii et euentibus illi? tēporis. xxxv.

Adhuc de eodem. xxxvi.

De imperio ludouici secundi et euentibus illius

tēporis. xxxvii.

Adhuc de eodem. xxxviii.

Iterum de eodem. xxxix.

De elfredo rege anglozum et victoria eius ex da-

dis vel danis. xl.

De pestibus illius tēporis et quibusdā aliis. xli.

De impio karoli calui et scriptis iohis scoti. xlii.

De gestis karoli calui. xliii.

De imperio karoli iunioris. xliiii.

De vastatōe gallie p̄ hastingū et rollonem. xlv.

De studijs et actibus elfredi regis et fuga rollo-

nis. xlvi.

De quibusdā aliis incidentibus illi? tēporis. xlvii.

Adhuc de eodem. xlviii.

De visione tormentorū ostēso karolo. xlix.

Qualiter patrem suum vidit in tormentis et auū

culum suum in delicijs. l.

De fine imperii karoli et imperio arnulphi. li.

De patientia et bonis actib? regis elfredi. lii.

De quibusdā incidentibus illius tēporis. liii.

De conuersione rollonis et reuelatione corporis

sancti martini. liiii.

De bonis mētis sancti odonis clugimacen. lv.

De electione formose portuen. i papatum et dis-

sensione ppter ipsum. lvi.

De fine arnulphi imperatoris. lvii.

De imperio ludouici terci et papatu sergii. lviii.

De imperio cōradi primi et initio ordinis cluniaz-

ensis et institutibus eius. lix.

De miraculis sancti patris odonis. lx.

Adhuc de eodem. lxi.

De ceteris euentibus sub imperio cōradi. lxii.

De imperio imperij heimrici. primi. lxiii.

De echelstano rege anglie et victorijs eius. lxiiii.

De dominatōe eius et muneribus sibi transmissis.

lxv.

De ceteris euentibus illius tēporis. lxvi.

De extremis miraculis uite sancti odonis. lxvii.

De successoribus eius ademerō et maiolo. lxviii.

De imperio othonis primi et nece regis edmun-

di. lxix.

De ceteris euentibus illius tēporis. lxx.

Adhuc de eodem. lxxi.

De origie sancti dunstani et bonis ei? iicijs. lxxii.

De miraculis eius cithare et susceptione mona-

chatus. lxxiii.

De incēsiōe demoīs et uisione stelliferi. lxxiiii.

Qualiter factus est abbas glascōniē. et preco-

gnouit mortem regis. lxxv.

Qualiter idem factus est vintoniē. eps. lxxvi.

Qualiter insidias diaboli cōtra se supauit. lxxvii.

Qualiter factus est cantuar. archieps. lxxviii.

De constantia eius et quibusdā miraculis eius-

dem. lxxix.

De ultōne diuina i ei? aduersarios onsa. lxxx.

De prophetia eius contra domum regiam et tran-

situ eiusdem. lxxxi.

De quibusdā euentibus sū impio othois. lxxxii.

De edgaro rege et uiris illustrib? āglie. lxxxiii.

De visione eiusdem edgarī super futuro statu re-

gni. lxxxiiii.

De sanctitate et iusticia eiusdem. lxxxv.

De obitu sancti roiberti et dissensione cleri roma-
ni. lxxxvi.
De initio et profectu ecclesie sancti quintini et
quibusdam aliis. lxxxvii.
De sacris reliquijs quas sanctus deodericus me-
tis detulit. lxxxviii.
De imperio othonis secundi et sancto edwardo
rege. lxxxix.
De uastatione francie per othonem et echelredo
rege. xc.
De bello othonis contra grecos et morte eius. xci.
De imperio othonis tercii et vita sancti mecheri-
ci abbatis. xcii.
De translatione regni francozum ad hugonem
caphet. xciii.
De transitu sancti dunstani cantuari.
De miraculis eius post obitum. xciv.
Adhuc de eodem. xcvi.
De quibusdam euentibus illius tps. xcvi.
De gerberto papa et primis eius studiis in ni-
gromancia. xcvi.
De thesauris subterranis quos frustra ques-
iuit. xcix.
De ceteris qui talia querentes interierunt vel a
demonibus sunt illusi. c.
De ymagine a qua gerbertus responsum accepit
mortis sue. ci.
De sancto odilone cluniacen. et boiff eius iustis. cii.
De miraculis per eum diuinis ostens. ciii.
Adhuc de eodem. ciii.
Qualiter idem pater memoriam defunctorum institu-
it et benedictum papam a supplicijs liberauit. cv.
De transitu eiusdem abbatis sancti. cvi.
De ceteris viris illustribus eiusdem tps. cvii.
De quadam victoria othois et morte eiusdem. cviii.

**C. I. De imperio karoli magni et forma
eius ac robore. Sigibertus.**

Karolus igitur magnus
cum iam super francos re-
gnasset annis. xxxiiij. pri-
mus francozum impauit
romanis annis. xlii. Ce-
pit autem anno domini
dcccii. Mundi vo. quar-
timillesimo dcc. lxx. diui-
so a constantinopoli im-

perio romano. euolutis annis c. rciter. cccc. et. lx
viii. ex quo bizantium eracie ciuitas a primo Co-
stantino ampliata et in regiam urbem est exaltata
et translata in illam omnis romane dignitatis glo-
ria in sede romani imperii fuit dedicata. et noua
roma appellata.

Turpinus remensis archiepiscopus.

Erat hic karolus corpore decorus. sed visu ferus
statura eius. viii. pedum suorum. f. qui erant lon-
gissimi. renibus erat amplissimus. ventre congru-
brachiis et cruribus grossus. Miles doctissimus
et acerrimus. et omnibus artibus fortissimus. Facies
eius in longitudine habebat palmum et dimidium.
barba unum pedem. nasus circiter dimidium. frons
erat unius pedis. oculi leonini scintillantes ut car-
bunculus. Supercilia dimidij palmi. Quicunque
iratus apertis oculis aspexisset. statim terribus erat
Cingulum quo cingebatur. viii. pe. extendebatur
propter illud quod pendebat. Parum panis pmede-

bat. sed quartam partem arietis. aut gallinas duas
aut anserem unum. aut spatulam porcinam. aut pa-
uonem. aut gruam. aut leporem integrum edebat. modi-
cum vinum et aqua limphatum sobrie bibebat. Ta-
te fortitudinis erat quod militem armatum super equum
sedentem a vertice capitis usque ad bases simul cum
equo uno ictu propria spata secabat. Quattuor fer-
raturas equorum simul manibus facile extendebat.
Militem armatum rectum stantem super palmam
suam a terga usque ad caput suum sola manu velo-
citer eleuabat. Erat enim donis largissimus. in iu-
dicijs certissimus. in locutione luculentus.

Cronographus. Mater eius domina bertero-
da in magno apud eum honore consuevit. liberos
quoque suos ita censuit instituendos. ut tam filii quam
filie primo liberalibus studiis quibus et ipse opus
dabat erudirentur. cum etiam filios cum primis
etas patiebatur more francozum equitare et armis
atque venatibus exerceri fecit filias vero lanificon-
assuescere. coloquaculoque ac fuso (ne per otium torpescer-
rent) operam impendere. atque ad omnem honesta-
tem erudiri iussit. tum quia semper studia literarum
amasset temptabat et ipsemet scribere. tabulasque fe-
rebat ut cum vacuum tempus esset manum literis
assignandis assuesceret. In palatio suo a-
quisgranensi basilicam plurime pulchritudinis in ho-
nore beate marie virginis extruxit. quam etiam di-
uicijs et honoribus precipue sublimauit. Regnum
quoque francozum cum post patrem suum pipinum
iam forte quidem et magnam suscepisset ita notabi-
liter ampliauit ac dilatauit. ut ei duplum adiceret.

**C. II. De studiis ac moribus eiusdem
Hugo libro sexto.**

Karolus in discenda grammatica petrum
pisanum habuit adiutorem. et in ceteris
disciplinis albinum cognomento alcinum
Religionem denique christianam summa pietate sem-
per excoluit. et ecclesiam mane et vespere necnon
et nocturnis horis et sacrificij tempore impigre
frequentauit. Circa pauperes quoque liberalitate
maxima positus erat. ut qui non solum in suo regno
illis subuenire. verum etiam in transmarinis regio-
nibus in siriā et egiptum et affricam et hispanias
et alexandriam atque cartaginē pecunias multas mi-
tere satagebat. Ob hoc etiam maxime transmario-
rum regum amicitias exercebat. ut sub eiusdem re-
gibus christianis refrigerium aliquod pueniret. fuit
autem amplo corpore ac robusto. statura eminen-
te et apice capitis rotundo. canicie reuerenda. facie
lieta. voce clara. validudine prospera. Denique quia
batur rarissime. cenaque quotidiana. quaternis tri-
ferculis prebebatur. preter asinam carnem. quam ve-
natores verubus inferre solebant qua ille libenti-
us quam ulla alio cibo vesceretur. Inter cenandum
aut aliquod acroama. aut lectorem audiebat. lege-
bantur ei historie antiquorum res geste. delecta-
batur etiam libris sancti augustini. precipueque his
qui de ciuitate dei preterituli sunt. Vini vero et
omnis potus adeo parus erat in bibendo. ut semp-
ad cenam raro plus quam ter biberet. Estate post cibum
meridianum pomorum aliquo sumens ac semel bi-
bens depositis vestibus ac calciamentis velut no-
cturnus solitus erat. duabus aut tribus horis quieue-
rat. noctibus sic dormiebat. ut somnum quater vel
quinquies non solum expugnando sed etiam surgen-
do interrumpet.

Sigibertus.
Igitur anno primo imperij sui karolus per omne